

заліснених землях Сумського, Конотопського, Середино-Будського, Шосткинського та Охтирського лісгоспів, що є географічно обумовленим;

2. Надзвичайні ситуації (події) техногенного походження у Сумському регіоні переважно тяжіють до районів нафтогазовидобувного комплексу та промислових центрів, зокрема, м. Суми. Так, географічно зумовленими є надзвичайні події на нафтогазовидобувних об'єктах у Роменському та Охтирському районах.

3. Тенденція щодо відсутності виникнення надзвичайних ситуацій (подій) соціального походження протягом останніх 3-х років вказує про позитивні соціально-географічні та економічні передумови розвитку регіону.

Література

1. ДСНС. Інформаційно – аналітичні довідки про виникнення НС в Україні протягом 2012-2016 років.– Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua>

2. Сумське лісове господарство. – Режим доступу: <http://www.sumylis.sumy.ua>.

3. Яких збитків завдали Україні лісові пожежі за останній рік / Слово і діло: аналітичний портал. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2017/04/27/infografika/suspilstvo/yakux-zbytkiv-zavdaly-ukrayini-lisovi-pozhezhi-ostannij-rik>

4. Державне агентство лісових ресурсів України публічний звіт за 2016 рік. – Режим доступу: dkg.kmu.gov.ua/forest/control

5. ДСНС. Аналіз масиву карток обліку пожеж (rog_stat) за 12 місяців 2016 року.– Режим доступу: http://undicz.dsns.gov.ua/files/2017/2/2/AD_12_2016.pdf

6. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Сумській області у 2016 році. – Сумська обласна державна адміністрація Департамент екології та охорони природних ресурсів. – Режим доступу: <http://www.pek.sm.gov.ua/images/docs/public/sumy2016.pdf>

7. Статистичний щорічник Сумській області за 2016 рік. – Суми: Головне управління статистики у Сумській області, 2017.– 359 с.

НАПРЯМКИ І МАСШТАБИ МІГРАЦІЙ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сюткін С.І., Левченко Т.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Потужні міграційні рухи населення – невід’ємний атрибут сучасного світу. Глобалізація у поєднанні з лібералізацією економічних і політичних режимів лише підсилює міграцію трудових ресурсів. Але мігранти – це не тільки робоча сила, часто – це своєрідні «драйвери» соціально-економічного розвитку, оскільки ці люди володіють підвищеною пасіонарністю. Наприклад, у першому технополісі світу – Силіконовій долині – 52% компаній було створено іммігрантами [1].

Політична та економічна нестабільність, що характерні для сучасної України, сприяють формуванню потужних міграційних потоків за межі нашої держави, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Разом з емігрантами Україна втрачає креативність у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Залишається економічно неактивне населення. Сьогодні вплив людського капіталу з України набув загрозливих масштабів. І навіть значні обсяги грошових переказів з-за кордону не компенсують економічних втрат. Людський капітал у сучасних умовах, коли усю одноманітну механічну роботу можуть взяти на себе роботи й програми, має особливу цінність. Людський капітал – це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений працівником певний запас знань, навичок, здібностей, мотивацій, здоров'я, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері економіки, він сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів (заробітків) його власника.

Найбільш показовим індексом, коли мова йде про людський капітал, є Human Development Index – HDI (Індекс людського розвитку). Він охоплює 3 найважливіші пов'язані між собою компоненти людського розвитку: матеріальний добробут, освіченість населення та його здоров'я. І хоча за HDI Україна поки що належить до групи країн з високим рівнем людського розвитку, але вона посідає лише 84 місце серед 188 національних економік (54 до 2014 року). Для порівняння, Польща на 36-й сходинці, а Росія – на 49-й [2]. Наша негативна динаміка в цьому рейтингу за останні роки пояснюється в першу чергу економічною складовою – значно знизився валовий національний продукт в розрахунку на особу. Зрозуміло, що територіям (країнам) з від'ємним сальдо міграцій та сталим трендом зменшення частки працездатного населення важко розраховувати на позитивні соціально-економічні зрушення. Виник навіть новий специфічний термін – міграноміка [1].

Провідними чинниками еміграції українців сьогодні стали: бажання мати кращі умови життя, відсутність достойної роботи з адекватною зарплатою в Україні, бажання отримати кращу освіту тощо. Молодь серед причин міграції часто називає неможливість самореалізації, люди старшого віку згадують почуття безпеки та якість медичного обслуговування.

Найближчими роками від'їзд українців за кордон може прискоритися, різноманітні опитування демонструють, що близько третини українців готові назавжди залишити Батьківщину, найбільшою ця частка є у віковій групі 18-35 років [3]. Гендерний розподіл українських трудових мігрантів наступний: чоловіки – 66%, а жінки – 34%, але тренд збільшення частки жінок є відчутним. Значний вплив на динаміку та географічну спрямованість міграцій має політичний фактор. Відзначимо, що спрощення умов для працевлаштування українців з боку низки країн все ж таки є кроком для поліпшення їхніх власних національних економік, аніж кроком назустріч Україні.

Наприклад, Польща дозволяє в'їзд на роботу без робочої візи (за біометричним паспортом). Відповідні документи оформляють за місцем працевлаштування. На підставі отриманого дозволу на роботу можна легально перевищити термін безвізового перебування в країні. А власники «картки поляка» (80 тис. українських громадян) одержують посвідку на проживання одразу після переїзду до Польщі, а за рік – паспорт громадянина ЄС та солідну

матеріальну допомогу. Польська система вищої освіти сьогодні «тримається на плаву» не в останню чергу завдяки випускникам українських шкіл.

В умовах посилення конкуренції за людські ресурси одним із напрямів міграційної політики багатьох країн стає заохочення повернення на Батьківщину співвітчизників. Наприклад, набути громадянство Угорщини можна проживаючи на території інших держав. Для цього необхідне лише базове знання угорської мови чи угорське походження та несудимість [4].

Програми повернення талановитої молоді розробляються з 60-х років ХХ століття різними країнами, серед яких Туреччина, Індія, Південна Корея та інші. Ці програми передбачають направлення студентів на навчання або роботу до США чи країн Європи із обов'язковим поверненням до країни походження.

Іноземна політика щодо підтримки співвітчизників за кордоном, у тому числі на території України, сприяє втраті Україною своїх громадян у разі гіршої соціально-економічної ситуації, ніж у сусідніх державах. На жаль, в Україні, на відміну від сусідніх країн, ресурс репатріації співвітчизників задіяний недостатньо. Сприяння репатріації та рееміграції неодноразово декларувалося як один із пріоритетів міграційної політики, але досі немає закону, який визначав би статус репатріантів, відсутня реальна державна допомога при здійсненні репатріації та облаштуванні на Батьківщині.

На жаль, маючи значний трудовий і фінансовий ресурс за кордоном (Україна входить до топ-10 країн світу за розмірами діаспори [1, 6]), наша країна ним не користується. Слід розробити програму повернення емігрантів на Батьківщину, що дозволить отримати їх виробничий досвід, інвестиції та нові технології. Заслугує на увагу успіх такої мотиваційної програми в Ірландії. Ізраїль тривалий час випускає спеціальні облігації та розміщує їх в єврейській діаспорі по всьому світу, а на ці гроші створюються важливі інфраструктурні об'єкти – міжнародний аеропорт, автодороги, лікарні.

Внаслідок тривалого процесу деіндустріалізації Україна опинилася у надскладній ситуації. З іншого боку, досвід Сінгапуру, Південної Кореї, Китаю тощо у подоланні технологічного відставання свідчить про те, що структурне оновлення економіки, збільшення глибини переробки сировини (а отже і доданої вартості) можуть стати рецептом виходу з кризової ситуації. Тим більше, що індустриальні навички в українців є (історичні успіхи в літако- і ракетобудуванні, енергетичному і сільськогосподарському машинобудуванні).

Серед основних «постачальників» мігрантів для інших регіонів України і світу завжди була Сумська область. Сьогодні для неї важливою рушійною силою міграцій стали відсутність робочих місць та низька заробітна плата. В кінці 2016 року тільки в місті Суми кількість зареєстрованих безробітних становила 2190 осіб. Це на 8,1% більше, ніж в 2015 році.

Адміністративні одиниці, які найактивніше беруть участь у міждержавній міграції – це м. Суми, Краснопільський, Тростянецький та Великописарівський райони (всі вони мають від'ємне сальдо міграцій) (рис. 1). Найгірший результат демонструє обласний центр (116 осіб прибуло, 337 вибуло).

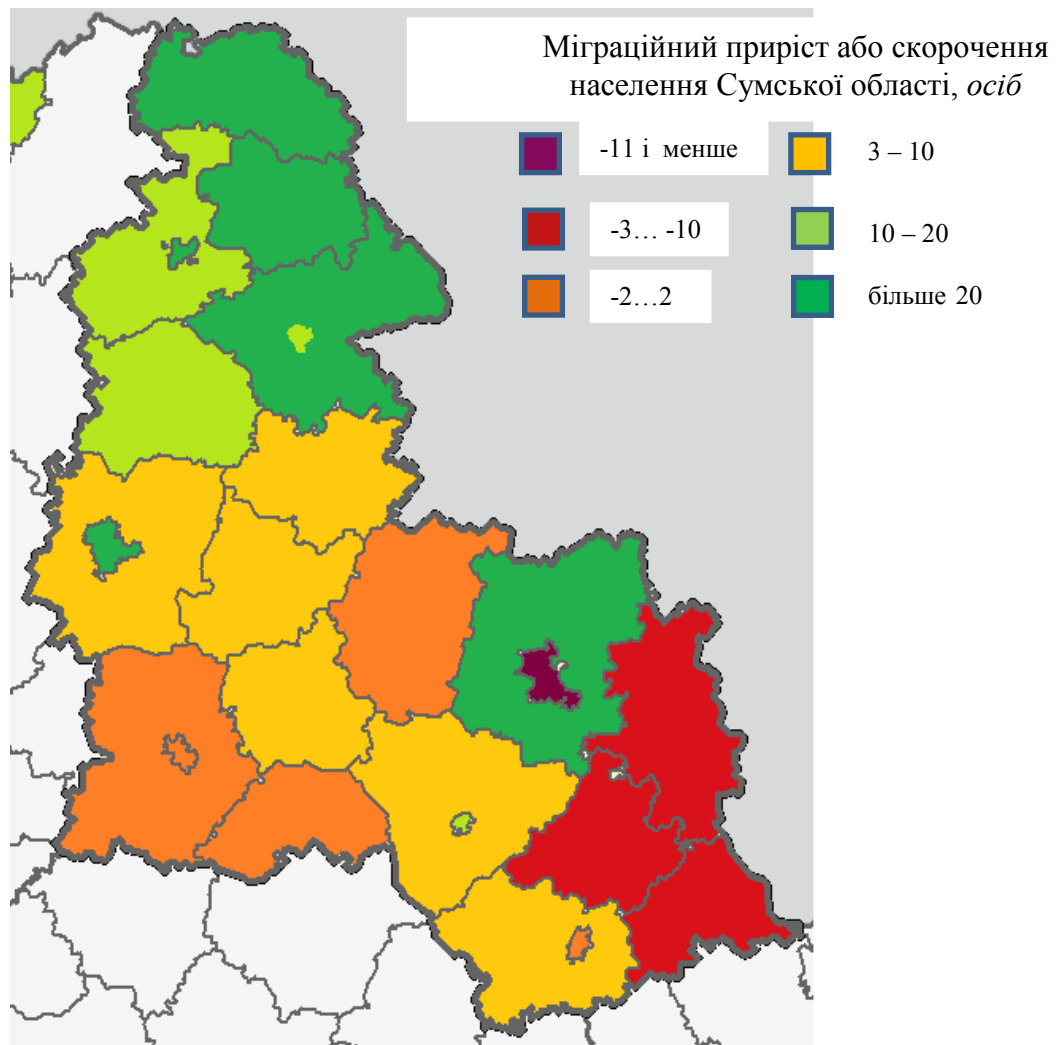

Рис. 1. Сальдо міждержавних міграцій населення адміністративних одиниць Сумської області за 2015 р. (побудовано за даними [5])

Цікаво, що м. Суми має від'ємне сальдо і по внутрішнім міграціям (4449 осіб прибуло, 4678 осіб вибуло). Натомість у м. Конотоп, Сумському, Глухівському, Серединобудському та Ямпільському районах спостерігався невеликий міграційний приріст.

Як бачимо з наведеної вище інформації, зовнішня трудова міграція в Сумській області має масовий характер, до того ж вона поступово із короткотривалої сезонної перетворюється на довготривалу. А якщо врахувати негативні наслідки сучасних демографічних тенденцій – зниження народжуваності, старіння населення тощо, то через певний час у країні в цілому та в Сумській області зокрема, гостро відчуватиметься брак працездатного населення.

Висновки. В Україні сьогодні на пенсію виходить більше людей, аніж приходить на ринок праці. Така ситуація не додає оптимізму в прогнозуванні соціально-економічних трансформацій господарського комплексу.

Україні вкрай потрібна зважена міграційна політика. «Відплив мізків» необхідно перетворити на «циркуляцію мізків». Взагалі це питання повинно належати до пріоритетів національної безпеки держави.

Сумська область вкрай потребує розробки програми «повторної індустріалізації» з метою закріплення молоді в регіоні.

Література

1. Гайдуцький А. Міграноміка ХХІ століття. Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/migranomika-hhi-stolittya-256261_.html
2. Купець О. Людський капітал. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/#edu>
3. Міграційні настрої українців. Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/migraciyni-nastroyi-ukrayinciv-256262_.htm
4. Малиновська О.А. Політика сусідніх країн щодо співвітчизників як інструмент поповнення людських ресурсів: виклики та уроки для України // Стратегічні пріоритети. – №3(28). – 2013. – С. 138-146.
5. Статистичний щорічник Сумської області за 2015 рік / Головне управління статистики у Сумській області, за ред. Л. І. Олехнович. – Суми, 2016. – 514 с.
6. Сюткін С.І. Географія населення : навч. посібник / С.І. Сюткін. – Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. – 128 с.

ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЙ ЛІСІВ КРАСНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВІДПОВІДНО ДО ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ ТА ТИПІВ ЛІСОВИХ МАСИВІВ

Мельникова І.В., Бова О.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Дослідження лісів Краснопільського району має важливе значення з точки зору особливостей поширення лісових масивів та використання лісових ресурсів загалом. Адміністративний район є слабо вивченим у географічному відношенні дослідження лісистості. І тому є необхідним розкриття деяких особливостей лісокористування в Краснопільському районі з метою раціонального використання лісових ресурсів та оптимального ведення лісового господарства.

Метою дослідження є з'ясування особливостей виділення категорій лісів на основі їх детальної характеристики, прослідкувавши відмінності в функціональному значенні, в типах лісових насаджень та інших лісогосподарських характеристиках. Для досягнення даної мети було створено копію карта-схеми категорій лісів в зменшеному масштабі для зручного дослідження та відповідно проаналізовано.

Враховуючи функціональне значення лісів, встановлений режим ведення лісового господарства і особливості лісокористування, фахівцями ДП «Краснопільський лісгосп» були визначені категорії лісів (рис. 1) без надання детальної характеристики по їх виділенню. Вимоги до поділу лісів на категорії, умови та ознаки віднесення їх до категорій лісів, а також виділення особливо захисних лісових ділянок із режимом обмеженого користування наведені в «Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» [4].